

(ALG)KOOLIDE hindamisvahend riskiga õpilaste ja nende teenusvajaduse väljaselgitamiseks

Käesolev hindamisvahend loodi projekti “Lääne-Viru maakondliku integreeritud teenusmudeli väljaarendamine koolist väljalangemise ennetamiseks teenusedisaini meetodil” raames.

Hindamisvahendi **eesmärgiks** on toetada haridustöötajaid, tugispetsialiste ja teisi koostöövõrgustiku liikmeid toevajadusega õpilaste märkamisel ja neile toe pakkumisel nii haridusasutuse siseselt kui ka valdkondadeüleselt spetsialistide ja asutuste koostöös.

Hindamisvahendi loomisel lepiti kokku **vajaduses vältida dubleerimist** juba olemasolevate hindamisvahenditega, mida kasutavad (tugi)spetsialistid nagu eri- ja sotsiaalpedagoogid, logopeedid, psühholoogid jt.

Käesolev hindamisvahend on **mõeldud eelkõige arutelude läbiviimise ja otsuste langetamise toetamiseks** seoses:

- kokkulepetega aspektide osas, millele klassijuhatajad ja -õpetajad ning aineõpetajad seoses õpilaste võimalike toevajadustega tähelepanu peavad pöörama;
- märkamise ja reageerimise põhimõtete ühtlustamisega koolides;
- kokkulepetega osapoolte vaheliste üleminekute kohta õpilase toevajaduse välja selgitamisel ja selle lahendamisse panustamisel.

Hindamisvahend **koostati mitmes etapis**:

- esimese mustandi aluseks olid teiseste allikate põhjal välja selgitatud koolist väljalangemise riskitegurid raportist “Lääne-Viru maakondliku integreeritud teenusmudeli väljaarendamine koolist väljalangemise ennetamiseks teenusedisaini meetodil”, mis koostati samuti eelmainitud projekti raames;

- lõppmustandi jaoks täiendati esimest mustandit riskiteguritega, mida nimetasid haridusasutuste, omavalitsuste ja riigiasutuste esindajad oma igapäevatöö kogemuste põhjal projekti käigus toimunud töötubades. Sealjuures loodi eraldi hindamisvahend nii (alg)koolidele kui lasteaedadele;
- lõppmustandit valideeriti ja täiendati 2023. aasta maikuu toimunud kuuel koolitusel Lääne-Virumaa kõigi omavalitsuste haridustöötajatega.

Hindamisvahend **koosneb kolmest osast**, mis on ühendatud tabeli vormis kontrollnimekirjaks:

- toevajaduste riskitegurid, mida on võimalik ja vajalik (alg)koolis märgata;
- toevajaduse avaldumise sümptomite kirjeldus kolmes etapis potentsiaalselt kergematest olukordadest keerukamate juhtumiteni;
- sekkumise tasemed vastavalt sellele, kas riskide avaldumise sümptomite põhjal võib tüüpiliselt piisata pigem klassijuhataja esmasest sekkumisest või on tarvis kaasata haridusasutuse siseseid või väliseid (tugi) spetsialiste.

42 riskitegurit on jaotatud 12 valdkonda.

1. Lapsevanemad ja kodune olukord
2. Kooli- ja õpikeskkond
3. Õppeedukus
4. Koolikohustuse täitmine
5. Käitumine
6. Hügieen
7. Füüsiline olukord
8. Kognitiivsed oskused ja võimed
9. Sotsiaalsed oskused
10. Kiusamine
11. Emotsionaalne olukord ja vaimne tervis
12. Huvitegevus

Sekkumise tasemed on jaotatud kolmeks.

- 1) **Lihtne juhtum:** probleemi olemus ja ulatus on lihtsasti tuvastatavad ning lahendamiseks võib piisata klassijuhatajast.

- 2) **Keerukas juhtum:** probleemi olemuse ja ulatuse tuvastamiseks ja/või olukorra lahendamiseks on vaja kaasata haridusasutuse siseseid (tugi)spetsialiste (juhul kui vastavad spetsialistid on haridusasutuses olemas).
- 3) **Kompleksne juhtum:** probleemi olemuse ja ulatuse tuvastamiseks ja/või olukorra lahendamiseks on vaja kaasata osapooli väljastpoolt haridusasutust.

Iga riskiteguri kohta on iga taseme kohta esitatud võimaliku **toevajaduse ilmnemise kirjeldus**. Mõned nendest on esitatud üldistatumalt nagu "Keeruline perekondlik olukord (nt konfliktid, haigused)", kuna kõigi võimalike perekondlike olukordade kirjeldamine muudaks hindamisvahendi liiga pikaks.

Siinjuures on oluline mõista, et tulenevalt iga juhtumi ainukordsetest asjaoludest on hindamisvahendis võimalik esitada **üldiseid soovitusi**, kuidas mõnes olukorras käituda ja keda sel juhul kaasata. Just seetõttu on kasutatud ka umbmääraseid ajamääratlusi nagu "harva", "regulaarselt" või "peaaegu alati".

Igapäevatöös on vajalik langetada otsuseid iga juhtumi kohta eraldi. Küll on hindamisvahend **abiks, et ühtlustada** sarnastes olukordades erinevate inimeste poolt langetavaid otsuseid ja osapoolte vastastikuseid ootuseid teineteise kaasamise või kaasamata jätmise suhtes.

Hindamisvahend koostati osana hanke „Lääne-Viru maakondliku integreeritud teenusmodeli väljaarendamine koolist väljalangemise ennetamiseks teenusedisaini meetodil“ teostamisest Lääne-Viru Omavalitsuste Liidu tellimisel Sotsiaalse Innovatsiooni Labor MTÜ ja Stories For Impact OÜ poolt ning seda rahastati Euroopa Majanduspiirkonna ning Norra finantsmehhanismi 2014-2021 toel läbi Riigi Tugiteenuste Keskuse.

Hindamisvahendi koostaja: Jaan Aps.

Valdkond	Riskitegur	Lihtne juhtum <i>Probleemi olemus ja ulatus on lihtsasti tuvastatavad, lahendamiseks võib piisata klassijuhatajast</i>	Keerukas juhtum <i>Probleemi olemuse ja ulatuse tuvastamiseks ja/või olukorra lahendamiseks on vaja kaasata haridusasutuse siseseid (tugi) spetsialiste</i>	Kompleksne juhtum <i>Probleemi olemuse ja ulatuse tuvastamiseks ja/või olukorra lahendamiseks on vaja kaasata osapooli väljastpoolt haridusasutust</i>
1. Lapsevanemad ja kodune olukord	Vanemate ebapiisav kontakt kooliga	Õpilase vanemaid pole ühekordselt võimalik kätte saada	Õpilase vanematega on suhtlus lünklik	Õpilase vanematega kaob kontakt
	Lapsevanemate ükskõikne või negatiivne hoiak õpilase või kooli suhtes	Lapsevanem ilmutab ühel korral silmatorkavat ükskõiksust või negatiivsust õpilase või kooli suhtes	Lapsevanem ilmutab mitmes olukorras silmatorkavat ükskõiksust või negatiivsust õpilase või kooli suhtes	Lapsevanem ilmutab kõikides olukordades silmatorkavat ükskõiksust või negatiivsust õpilase või kooli suhtes
	Ebasobiv kodune õpikeskkond	Õpilasel esineb üksikutel kordadel olukordi, mil kodune õpikeskkond osutub ebasobivaks	Õpilasel esineb aeg-ajalt olukordi, mil kodune õpikeskkond osutub ebasobivaks	Õpilasel esineb tihti olukordi, mil kodune õpikeskkond osutub ebasobivaks
	Keeruline sotsiaalmajanduslik olukord	Üksikutel kordadel mõjutab õpilase pere keeruline sotsiaalmajanduslik olukord negatiivselt tema õppetööd või muid kooliga seotud kogemusi	Aeg-ajalt mõjutab õpilase pere keeruline sotsiaalmajanduslik olukord negatiivselt tema õppetööd või muid kooliga seotud kogemusi	Tihti mõjutab õpilase pere keeruline sotsiaalmajanduslik olukord negatiivselt tema õppetööd või muid kooliga seotud kogemusi
	Keeruline perekondlik olukord (nt konfliktid, haigused)	Üksikutel kordadel mõjutab õpilase keeruline perekondlik olukord negatiivselt tema õppetööd või muid kooliga seotud kogemusi	Aeg-ajalt mõjutab õpilase keeruline perekondlik olukord negatiivselt tema õppetööd või muid kooliga seotud kogemusi	Tihti mõjutab õpilase keeruline perekondlik olukord negatiivselt tema õppetööd või muid kooliga seotud kogemusi
2. Kooli- ja õpikeskkond	Kohanemine koolikeskkonnaga	Õpilasel on üksikutes olukordades raskusi koolikeskkonnaga kohanemisel	Õpilasel on aeg-ajalt raskusi koolikeskkonnaga kohanemisel	Õpilasel on pidevalt raskuseid koolikeskkonnaga kohanemisel
	Individuaalsete vajadustega arvestamine	Õpilase individuaalsete vajadustega jäetakse üksikutes olukordades arvestamata	Õpilase individuaalsete vajadustega jäetakse aeg-ajalt arvestamata	Õpilase individuaalsete vajadustega jäetakse regulaarselt ja süsteemselt arvestamata ning kooli juhtkonnal pole õnnestunud olukorda lahendada

Valdkond	Riskitegur	Lihtne juhtum <i>Probleemi olemus ja ulatus on lihtsasti tuvastatavad, lahendamiseks võib piisata klassijuhatajast</i>	Keerukas juhtum <i>Probleemi olemuse ja ulatuse tuvastamiseks ja/või olukorra lahendamiseks on vaja kaasata haridusasutuse siseseid (tugi) spetsialiste</i>	Kompleksne juhtum <i>Probleemi olemuse ja ulatuse tuvastamiseks ja/või olukorra lahendamiseks on vaja kaasata osapooli väljastpoolt haridusasutust</i>
	Õpetajate hoiakud	Õpetaja(d) on õpilase suhtes mõnes üksikus olukorras väljendanud oma madalaid ootuseid või negatiivseid hoiakuid	Õpetaja(d) on õpilase suhtes regulaarselt väljendanud oma madalaid ootuseid või negatiivseid hoiakuid	Õpetaja(d) on õpilase suhtes regulaarselt väljendanud oma madalaid ootuseid või negatiivseid hoiakuid ning kooli juhtkonnal pole õnnestunud olukorda lahendada
	Kaasõpilaste käitumine	Õpilane õpib keskkonnas, milles esineb üksikuid olukordi, mil kaasõpilased häirivad õppetööd	Õpilane õpib keskkonnas, milles esineb aeg-ajalt olukordi, mil kaasõpilased häirivad õppetööd	Õpilane õpib keskkonnas, milles esineb tihti olukordi, mil kaasõpilased häirivad õppetööd ning kooli juhtkonnal pole õnnestunud olukorda lahendada
3. Õppeedukus	Keskmise hinde halvenemine	Õpilase õppeedukus halveneb oluliselt ühe õppeperioodi ulatuses ühes või mitmes aines	Õpilase õppeedukus halveneb oluliselt mitme õppeperioodi ulatuses	Õpilase õppeedukus halveneb oluliselt kogu õppeaasta ulatuses
4. Koolikohustuse täitmine	Põhjuseta puudumised	Õpilasel on üksikuid põhjuseta puudumisi	Õpilasel on aeg-ajalt põhjuseta puudumisi	Õpilasel on pidevalt põhjuseta puudumisi
	Pikaajalised või tihedad põhjusega puudumised (eriti olukorras, kui põhjendus pole veenev)		Õpilase väheveenva põhjusega puudumine kestab mitu nädalat või taoliseid puudumisi esineb regulaarselt, ehkki harva	Õpilase põhjusega puudumine kestab vähemalt kuu aega või taolised puudumised on sagedased
5. Käitumine	Koolikorra- ja õigusrikkumised	Õpilane on rikkunud koolikorda ühekordselt, kergel määral	Õpilane on rikkunud koolikorda mitmel korral, pigem kergel määral	Õpilane rikub koolikorda regulaarselt ja/või tõsisel määral ja/või ta on sooritanud õigusrikkumise
6. Hügieen	Isiklik hügieen	Õpilasel on ühekordselt tõsisem hügieeniprobleem	Õpilasel on mõnel korral tõsisemaid hügieeniprobleeme	Õpilasel on pidevalt tõsisemaid hügieeniprobleeme

Valdkond	Riskitegur	Lihtne juhtum <i>Probleemi olemus ja ulatus on lihtsasti tuvastatavad, lahendamiseks võib piisata klassijuhatajast</i>	Keerukas juhtum <i>Probleemi olemuse ja ulatuse tuvastamiseks ja/või olukorra lahendamiseks on vaja kaasata haridusasutuse siseseid (tugi) spetsialiste</i>	Kompleksne juhtum <i>Probleemi olemuse ja ulatuse tuvastamiseks ja/või olukorra lahendamiseks on vaja kaasata osapooli väljastpoolt haridusasutust</i>
	Riiete puhtus ja kohasus	Õpilane kannab ühe korra rämpaseid või ebakohaseid riideid	Õpilane kannab aeg-ajalt rämpaseid või ebakohaseid riided	Õpilane kannab pidevalt rämpaseid või ebakohaseid riided
7. Füüsiline olukord	Terviseprobleemid	Õpilasel on ühekordne tõsisem terviseprobleem või võrreldes kaasõpilastega tihedamad väiksemad terviseprobleemid	Õpilasel on pikemaajalisem tõsisem terviseprobleem ja/või tihedamad väiksemad terviseprobleemid	Õpilasel on krooniline tõsisem terviseprobleem ja/või väga tihedad väiksemad terviseprobleemid
	Unisus	Õpilane on ühekordselt väga unine	Õpilane on aeg-ajalt väga unine	Õpilane on pidevalt väga unine
	Väsimus ja energiapuudus	Õpilasel on ühekordselt tõsine energiapuudus ja väsimus	Õpilasel on aeg-ajalt tõsine energiapuudus ja väsimus	Õpilasel on pidevalt tõsine energiapuudus ja väsimus
	Söömisharjumused	Mõnikord harva jätab õpilane söögikordi vahele või sööb tavapäratult suures koguses	Aeg-ajalt jätab õpilane söögikordi vahele või sööb tavapäratult suures koguses	Peaaegu alati jätab õpilane söögikordi vahele või sööb tavapäratult suures koguses
	Ebapiisav liikumisharjumus	Õpilasel puudub regulaarne liikumisharjumus	Õpilasel esineb pikemaajalisi füüsiliselt passiivseid perioode	Õpilane on füüsiliselt täiesti passiivne
8. Kognitiivsed oskused ja võimed	Mõistmisoskused	Õpilasel on üksikutel juhtudel raskusi lihtsate juhiste mõistmisega	Õpilasel on aeg-ajalt raskusi lihtsate juhiste mõistmisega	Õpilasel on lihtsate juhiste mõistmisega pidevad raskused
	Õppematerjalide ja töövahendite kasutamine	Õpilasel on üksikutes olukordades raskusi õppematerjalide ja töövahendite õigesti kasutamisega	Õpilasel on aeg-ajalt raskusi õppematerjalide ja töövahendite õigesti kasutamisega	Õpilasel on tihti raskusi õppematerjalide ja töövahendite õigesti kasutamisega
	Probleemide ja ülesannete lahendamise oskused	Õpilasel on üksikutel juhtudel raskusi lihtsate probleemide või ülesannete lahendamiseks	Õpilasel on aeg-ajalt raskusi lihtsate probleemide või ülesannete lahendamiseks	Õpilasel on lihtsate probleemide või ülesannete lahendamiseks pidevad raskused

Valdkond	Riskitegur	Lihtne juhtum <i>Probleemi olemus ja ulatus on lihtsasti tuvastatavad, lahendamiseks võib piisata klassijuhatajast</i>	Keerukas juhtum <i>Probleemi olemuse ja ulatuse tuvastamiseks ja/või olukorra lahendamiseks on vaja kaasata haridusasutuse siseseid (tugi) spetsialiste</i>	Kompleksne juhtum <i>Probleemi olemuse ja ulatuse tuvastamiseks ja/või olukorra lahendamiseks on vaja kaasata osapooli väljastpoolt haridusasutust</i>
	Lugemis- ja kirjutamisoskused		Õpilasel on mõningaid raskusi lugemis- ja kirjutamisoskuste omandamisega	Õpilasel on püsivad raskused lugemis- ja kirjutamisoskuste omandamisega
	Matemaatilised oskused		Õpilasel on mõningaid raskusi matemaatiliste oskuste omandamisega	Õpilasel on püsivad raskused matemaatiliste oskuste omandamisega
	Tähelepanu-probleemid	Õpilasel on aeg-ajalt raskusi tähelepanu hoidmisega	Õpilasel on tihti raskusi tähelepanu hoidmisega	Õpilasel on püsivad tähelepanu-probleemid
	Mäluprobleemid	Õpilane unustab aeg-ajalt õpitud materjali	Õpilane unustab tihti õpitud materjali	Õpilasel on pidevad raskused asjade meeldejätmisega
	Õpimotivatsiooni langus	Õpilasel on aeg-ajalt madal huvi õppimise vastu	Õpilasel on õppimise vastu enamasti madal huvi	Õpilasel on õppimise suhtes püsiv huvipuudus
9. Sotsiaalsed oskused	Kaasõpilastega suhtlemise raskused	Õpilasel on mõnikord raskusi teiste õpilastega läbisaamisega	Õpilasel on sageli raskusi teiste õpilastega läbisaamisega	Õpilane ei suuda kaasõpilastega luua ühtegi positiivset suhet
	Grupitöös osalemine	Õpilasel esineb üksikutel kordadel erinevaid raskuseid grupitöodes osalemisega	Õpilasel esineb aeg-ajalt erinevaid raskuseid grupitöodes osalemisega	Õpilasel esineb tihti erinevaid raskuseid grupitöodes osalemisega
	Agressiivsus	Õpilane on üksikutes olukordades agressiivne	Õpilane on aeg-ajalt agressiivne	Õpilane on pidevalt agressiivne
	Konfliktid teiste õpilastega	Õpilasel on üksikuid konflikte teiste õpilastega	Õpilasel on aeg-ajalt konflikte teiste õpilastega	Õpilasel on pidevalt konflikte teiste õpilastega
	Konfliktid õpetaja(te)ga	Õpilasel on õpetaja(te)ga üksikuid konflikte	Õpilasel on õpetaja(te)ga aeg-ajalt konflikte	Õpilasel on õpetaja(te)ga pidevalt konflikte
10. Kiusamine	Kiusamise ohver või kiusaja	Õpilane on olnud ohver või kiusaja kiusamisega seotud ühekordses olukorras	Õpilane on aeg-ajalt ohver või kiusaja kiusamisega seotud olukordades	Õpilane langeb regulaarselt kiusamise ohvriks või kiusab regulaarselt

Valdkond	Riskitegur	Lihtne juhtum <i>Probleemi olemus ja ulatus on lihtsasti tuvastatavad, lahendamiseks võib piisata klassijuhatajast</i>	Keerukas juhtum <i>Probleemi olemuse ja ulatuse tuvastamiseks ja/või olukorra lahendamiseks on vaja kaasata haridusasutuse siseseid (tugi) spetsialiste</i>	Kompleksne juhtum <i>Probleemi olemuse ja ulatuse tuvastamiseks ja/või olukorra lahendamiseks on vaja kaasata osapooli väljastpoolt haridusasutust</i>
11. Emotsionaalne olukord ja vaimne tervis	Enesehinnang	Õpilasel väljendub üksikutes olukordades madal enesehinnang	Õpilasel väljendub aeg-ajalt madal enesehinnang	Õpilasel väljendub pidevalt madal enesehinnang
	Enese-regulatsioon	Õpilasel on üksikutes olukordades raskusi eneseregulatsiooniga	Õpilasel on aeg-ajalt raskusi eneseregulatsiooniga	Õpilasel on pidevad raskused eneseregulatsiooniga
	Tujukõikumised	Õpilasel on üksikutes olukordades tõsiseid tujukõikumisi	Õpilasel on aeg-ajalt tõsiseid tujukõikumisi	Õpilasel on pidevalt tõsiseid tujukõikumisi
	Stressitaluvus	Õpilasel on üksikutes olukordades raskusi stressiga toimetulemisega	Õpilasel on aeg-ajalt raskusi stressiga toimetulemisega	Õpilasel on pidevad raskusi stressiga toimetulemisega
	Ärevus või paanikahood		Õpilasel esineb ühekordne ärevusepisood või paanikahoog	Õpilasel esinevad aeg-ajalt ärevusepisoodid või paanikahood
	Ennastkahjustav käitumine		Õpilasel kahtlustatakse enesevigastamise episoodi	Õpilasel on esinenud enesevigastamise episoodi või suitsiidikatse
12. Huvitegevus	Väljaspool kooli huvitegevuste jm hobide puudumine	Õpilasel on tekkinud huvitegevuses või hobides katkestus ühel õppeperioodil	Õpilasel on tekkinud huvitegevuses või hobides katkestus mitme õppeperioodi ulatuses	Õpilasel on tekkinud huvitegevuses või hobides katkestus terve õppeaasta ulatuses
	Ülekoormus seoses huvitegevustega	Õpilasel esineb üksikuid olukordi, kus ta on huvitegevustega üle koormatud	Õpilane on aeg-ajalt huvitegevustega ülekoormatud	Õpilane on huvitegevustega pidevalt ülekoormatud